

Dörögdy Miklós

Szent Miklós csodája, 1994 (a kép bal oldalán Erdős István)

Fajankó kalandjai. Fotók: Matz Károly

Balogh Géza**EGY KOMÉDIÁS HALÁLÁRA****DÖRÖGDY MIKLÓS (1941–2012)**

Az idős emberek kiváltsága, hogy míg a közelmúlt eseményeit csak nehezen képesek felidézni, a régi idők történései a legkorszerűbb digitális felvevőgép lehetőségeit is megszegyenyítve, HD minőségben jelennek meg emlékezetük képernyőjén. Ilyen éles képekben látom én is az ötvenkét esztendővel ezelőtti, tizenkilenc éves Dörögdy Miklóst, amikor először lép be az Állami Bábszínház kapuján. Még nincs külön művészbemutató, mint manapság, nézők és a színház tagjai ugyanazon a kapun át jönnek be a mostaninál jóval szerényebb alagsori színházterembe, vagy az udvaron keresztül megközelíthető műhelyekbe és irodákba. A felvételi hirdetésre jelentkezők a portásnál érdeklődhetnek, merre van a meghallgatás.

A naptár 1960-at mutat. Ekkor indul az első Bábszínészképző Tanfolyam, amelynek Dörögdy is a hallgatója lesz. Akiket felvesznek, a tanfolyami képzés mellett kisebb-nagyobb szerepeket kapnak a színház műsorában. A kétéves stúdió zárásaként a kilenc végzős *A bűvös tűzszerszámmal* mutatkozik be 1962. szeptember 8-án. Alig egy héttel később újabb premierre kerül sor: Alekszej Tolsztoj meséje, a *Fajankó kalandjai* országjárásra szánt felújításában a gonosz bábszínház-igazgatót, Karabarabást játssza. Ez „élő” szerep. A korszak bábszínházai és a színház vezetői ódzkodnak az élő színész jelenlététől. Felfogásuk és ízlésük szerint a bábszínész rejtőzzen el a paraván mögött, amelyet a műfaj mindörökre kötelező tartozékának tekintenek. Ha szükség van élő színész jelenlétére, inkább más színház művészt kérnek fel a szerep eljátszására. Dörögdy esetében mégis félreteszik aggályait, hiszen az Obrazcov színházából importált darabban három élő szerep is van. A magyar változat készítői egyet, Tarabária királyát kihagyják, de Tónió apót és Karabarabást kénytelen-kelletlen megtartják. Dörögdy lubickol a pompás „intrikus” szerepben. Világossá válik, hogy a pályakezdő bábjátékos erőteljes színészi vénával rendelkezik.

De első két szereplésénél sokkal élénkebben él emlékezetemben az első közös munkánk. Az *Aladdin csodalámpája* akkor már négy éve szerepelt a színház műsorán. Az 1960-as székhelyi bemutató a saját arculatát kereső színház első igazán jelentős művészi eredménye volt. A megérdemelt siker árnyékában került sor a „távjátzat” premierjére 1964. február 4-én. Dörögdy a Nagyvezírt játszotta. Sikerült kiharcolnunk, hogy ne a korábbi változat külsőségeit alakítsuk az országjárás jóval szerényebb körülményeihez, hanem új tervezésű bábokkal és díszletekkel kerüljön színpadra a darab. Nem sokat bízhattunk a látványosságra, a színészi jelenlét erejére és a játékosok mozgatási készségére kellett építeni az előadást. A hattagú társulat többsége fiatal volt. Fiatalok és kevésbé fiatalok valamennyien nagyon lelkesek és tehetségesek voltunk. Elhitettük magunkkal, hogy fontos, amit csinálunk. Jó kedvel próbáltunk. Az üzlethelyiségből átalakított nyomorúságos Vörösmarty utcai próbaterem a világot jelentette számunkra, amely arra vár, hogy mi megváltuk.

A csoport tagjainak jó része régen nincs közöttünk. A még élők is messze kerültek az Andrassy út környékéről. Bennem úgy él az *Aladdin* emléke, mint az első randevúé. A főiskola elvégzése és a kassai vizsgarendezés után ez volt az első rendezésem a Bábszínházban. Nem hagyott mély nyomot bennem, még kevésbé a színház történetében. De az első randevú akkor is rendkívüli esemény az életünkben, ha gyakran ügyetlenkedünk, bizonytalanok és zavartak vagyunk, pedig magabiztos és rutinos szerepetörőnek szeretnénk látszani. Sose beszélünk később erről az első közös kalandról. Inkább a jópofa sztorikon vihogtunk, a munka lényegét nem hoztuk szóba. Dörögdy Miklós amúgy se szeretett beszélni a szerepeiről. Pedig biztos vagyok benne, hogy a Nagyvezír fontos állomás volt színészi pályáján. Közben egy időre odébb állt. Elhatározta, hogy kipróbálja az „igazi” színház levegőjét. Leszerződött

a Pest Megyei Petőfi Színpadhoz. A rövid életű vállalkozás a Déryné Színház falujáró misszióját próbálta kölcsönvenni. Ahogy sejtteni lehetett, Micu alig egy évad után visszatért hűtlenül elhagyott szerelméhez, a bábszínházhoz. Majd nemsokára én is követtem a példáját, és nála jóval hosszabb ideig „élő” színházaknál dolgoztam. Mire visszajöttem, ő már a középgeneráció oszlopos tagjaként jeleskedett. Éppen a világot járta a *János vitéz* parádés szerepeivel, a Francia Királlyal meg az Óriással. És ekkor készült a *Csizmás Kandúr* címszerepére. Hamarosan felnőtt-előadásban találkoztunk: Az *orr* rendőr-figuráját öltötte magára a Gogol novellájából készült maszkos játékban. 1982-ben az *Odüsszeusz, a tengerek vándora* címszerepét, egy évvel később Szabó Magda *Tündér Lala* című meséjének piros szemű varázslóját, Aterpatert, 1985-ben az *Übű király* Poszomány kapitányát játszotta. Emlékeztünk moziján ott sorakoznak a többi szerepei: a *Szentivánéji álom* Dudása, a *Pán Péter* Kampó Jácintja, az *Óz Gyáva* Oroszlánja, meg az átalakult Bábszínház újabb produkciói, *A kétbalkezes varázsló*, *A nagy bújócska*, a *Sétikáló*, a *Szent Miklós csodája*, a *Kelekótya Jonatán*, a *Leander és Lenszirom*, a *Babilóni Biblia*, *A biborszínű virág* meg a pályáját fájdalmasan korán, 2003-ban lezáró *Mi újság a Futrinka utcában*. Eleinte nagy kedvvel készült Sompolyogi szerepére. Később megpróbált nem törődni a betegségével, de mindnyájunknak szomorú emlék marad ez az utolsó, nehezen megszülető közös játék.

Gyakran dolgoztunk együtt a televízióban is. A televíziós szereposztás speciális dolog. Itt nincs lehetőség hetekig tartó próbákra, mint a színházban. „Üzem-biztos” színészekre van szükség. Nem kész sablo-

kkal kell dolgozni, de nem lehet hosszan keresgélni a megoldásokat. Közös munkáink közül csak a számomra legkedvesebbet említem: Fodor Sándor bölcs kultuszmeséjének feldolgozását, a *Csipkét*, amelyben Dörögdy a szeretni valóan kedves, kicsit butácska és nagyon lusta vakondot, Kukucsit játszotta.

Komédiás volt. Abban az értelemben, ahogy a franciák használják ezt a szót. Ilyen-olyan színész sok emberből lehet, akinek van némi tehetsége színpadi alakok megformálásához, de a komédiás kivételes képességekkel rendelkezik. A komédiásnak lételeme a játék. Dörögdy a rögtönzéseivel üzent hadat a fásultságnak, amellyel a hetvenes-nyolcvanas évek sok százas szériái fenyegették a Bábszínház színészeit. Amikor hol szép szóval, hol indulatosan figyelmeztettük, nem sértődött meg, nem védekezett, nem tiltakozott, de mint a vásott kőlyök, rendíthetetlenül folytatta csínytevéseit. Mert ahogy egy nagyon bölcs francia komédiás és rendező, Jouve írta több mint hetven évvel ezelőtt: „a színház egyetlen problémája a siker. Siker nélkül nincs színház. A siker mesterségünk egyetlen törvénye. A közönség tetszése, tapsa egyetlen célja művésztünknek. A mi művészetünk a tetszés művészeté.” Dörögdy Miklós mérhetetlenül szomjazta a sikert. A tapsért, a nevetésért mindenre képes volt. Nála az itt és most volt a színpad legszigorúbb törvénye. A tetszés volt a legbecsesebb jutalma.

Ki tudja, valahol a nem ismert tartományban, melyből nem tér meg utazó, most talán a régi játszótársakkal együtt emlegeti a hajdani sikereket meg a csínyeket. Közben jókat röhögnek. Mi meg szomorúan fejet hajtunk egy játszótársunk emléke előtt. *(Elhangzott 2013. január 16-án, a Fiumei úti sírkert szóróparcellájánál.)*

A COMEDIAN'S DEATH

This is a memorial to Miklós Dörögdy, who was an actor of the State Puppet Theatre and the Budapest Puppet Theatre and died in 2012. The article recalls his most important roles, beginning with his success at an early age, and including his part in *Puss in Boots*, the title role in *Odysseus, Wanderer of the Sea*, and such roles as Captain Bordure in *King Ubu*, the evil Captain Hook in *Peter Pan* and the King of the Giants in Sándor Petőfi's *János Vitéz*. *(John the Hero)*